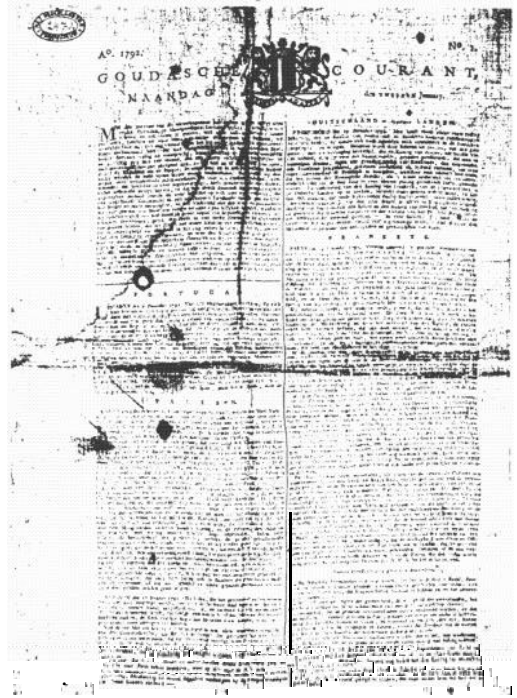

125 JAAR GOUDSCHE COURANT

Op donderdag 3 april 1862 gaf Adriaan Brinkman het eerste nummer uit van de Goudsche Courant, de krant die een begrip werd en bleef in de oude IJsselstad. "Het staat in de krant" heeft een bijna magische klank. Een dagblad is een dagelijkse, bijna altijd in gedrukte vorm verschijnende bundeling van actuele berichten van uiteenlopend karakter, bestemd voor een zo ruim mogelijk publiek. Men brengt vaak de oorsprong van de krant terug naar de acta diurna, dit waren de dagelijkse gebeurtenissen op last van Caesar op borden, geplaatst op het Forum Romanum, werden medegedeeld. Het waren een soort muurkranten. Het was mogelijk deze berichten over te schrijven en ze dan te verspreiden. Dit was het werk van de slaaf-nieuwsverzamelaar, de diurnarius, een journalist avant la lettre.

Na de ineenstorting van het Romeinse Rijk ontstond een nieuwe fase in de nieuwsverspreiding. Deze kwam voort uit de onderlinge correspondentie van kooplieden en politici. De koopman die een zakenbrief ontving kreeg tegelijk met de zakelijke mededelingen ook nieuwsberichten. Van deze laatste liet hij kopieën maken, die hij weer op zijn beurt meegaf in de brieven voor andere kooplieden. Deze bijlagen droegen vaak een aparte naam, zoals Avise, Tidings, Zeitung en Nieuwmare. De uitvinding van de boekdrukkunst gaf aan de ontwikkeling van het krantenbedrijf een grote stoot. De eerste gedrukte courant in de Nederlanden verscheen te Antwerpen in 1605. De geschreven courant bestond daarnaast ook nog. De Goudse burgemeesters maakten vanaf 1609 van Loys Elle als courant-schrijver gebruik. Deze Elle verzorgde 40 jaar lang een handgeschreven krant voor de stedelijke overheid, totdat op 9 januari 1647 besloten werd deze krant op te zeggen. De geschreven nieuwsberichten van Loys Elle werden op het stadhuis aangeslagen. Ten gevolge van nieuwe inzichten nam het krantenbedrijf een grotere vlucht en kreeg ook Gouda zijn eigen blad.

Bij resolutie van de vroedschap van 11 oktober 1791 werd voor de tijd van zes jaar aan Matthijs Koon te Amsterdam en Hanzó Lemstra van Buma te Sneek en "mitsgaders derzelven wettige descendenten met uitsluiting van alle anderen" vergunning verleend voor het drukken en uitgeven van een Goudsche Courant ingaande 1 januari 1792. Maar zij begonnen al eerder.

• Een oude voorpagina van een voorloper van de huidige Goudsche Courant

Het eerste nummer verscheen op 26 oktober 1791. De krant verscheen driemaal per week, voornamelijk met landelijk nieuws en plaatselijke advertenties. Van 1791 tot 1799 werkte Buma in Gouda onder de firmanaam H.L. van Buma & Cie. Het bedrijf was gevestigd in de Dubbele Buurt bij de Haven. Op 2 augustus 1799 draagt Buma zijn uitgeverij over aan zijn boekhouder Nicolaas Brinkman.

In 1801 verlaat Buma Gouda en vertrekt naar Benschop, waar hij procureur werd. Gedurende zes jaar zette Nicolaas Brinkman de uitgave van de Goudsche Courant voort en dan stopt hij ermee. Het was inmiddels 1805 geworden. Meer dan vijftig jaar moest Gouda wachten op een nieuwe Goudse krant, met uitzondering van de jaren 1850-1856 waarin "Het Goudsche Kronijkste" verscheen, dat een plaatselijk nieuwsblad was.

• Verkiezingsdrukte aan de Markt voor het oude Goudsche Courant-pand.

Hoewel het geen krant in de eigenlijke zin van het woord was kan hier ook nog Het Nieuws- en Advertentieblad der Stad Gouda genoemd worden, waarvan het eerste nummer op 8 juli 1841 verscheen. De uitgever van dit advertentieblad, dat iedere donderdag verscheen, was de in 1816 geboren Gerard Benjamin van Goor, later een bekende figuur in de uitgeverwereld. Van Goor vestigde zich in 1893 in Gouda, waar hij als uitgever en drukker optrad.

DE GOUDSCHE COURANT

De Goudsche Courant, de voorganger van de Goudsche Courant, moest in 1805 de uitgave abrupt beëindigen vanwege de Napoleontische overheersing van de Bataafsche Republiek en ondanks het mooie opschrift "Gelijkheid - Vryheid - Broederschap", waarmee de krant op 23 januari 1795 twee dagen na de vlucht van Willem V verscheen.

Op 3 april 1862 was het dan eindelijk zo ver, want toen kwam bij de uitgever Adrianus Brinkman aan de Oosthaven B 2075, nakomeling van Nicolaas Brinkman, die gedurende zes jaar de Goudsche Courant uitgaf, het eerste nummer van de "Goudsche Courant, Nieuws- en Advententieblad voor Gouda en Omstreken" uit, op de kop af 125 jaar geleden. Men moet deze uitgave eigenlijk zien als een voortzetting van de vroegere Goudsche Courant.

Via overname door het Rotterdamsche Nieuwsblad trad de Goudsche Courant tenslotte toe tot het Sijthoff-concern, dat onder meer ook de Haagsche Courant uitgeeft.

dr. Jan Schouten.

DE GOUDSCHE COURANT 125 JAAR (2)

Een regionaal dagblad, zoals de Goudsche Courant, bestaat op 1 april 1987 precies 125 jaar. De krant komt uit met een speciale editie en schenkt daarin gewoonlijk aandacht aan wat het blad in het heden voor zijn lezers betekent en aan de groei en bloei die, naar de huidige redactie hoopt, voor de krant nog zullen zijn weggelegd.

Ook aan het verleden wordt meestal herinnerd en aan bijzondere gebeurtenissen of ontwikkelingen waaraan de krant heeft deelgenomen. Zo was het althans in eerdere jubileumnummers, die door de Goudsche Courant werden uitgegeven (1912, 1932, 1937, 1962).

De Goudsche Courant was een lange reeks van jaren een liberaal dagblad. Weliswaar niet gebonden aan enige politieke partij, maar wel in liberale geest geredigeerd. Dat is eigenlijk zo gebleven tot aan de Tweede Wereldoorlog. De krant die in Gouda werd gedrukt bij de firma A. Brinkman & Zoon, had toen maar een bescheiden omvang (dagelijks vier bladzijden en 's zaterdags acht) en een even bescheiden opslag, slechts een fractie van de tegenwoordige. In het laatste decennium voor W.O. II werd de krant op zaterdagen huis aan huis bezorgd in een oplage van 8000 exemplaren en werd ook toen al gretig gelezen.

In de dertig jaren voorafgaande aan W.O. II werd de redactie gevormd door de directeur F. Tieter en zijn echtgenote C. Tieter-Brinkman (dochter uit het geslacht van drukkers-uitgevers van de krant, sinds 3 april 1862). De dagelijkse krant werd vrijwel geheel samengesteld door mevrouw Tieter. Tieter zelf zorgde voor de zakelijk kant van de drukkerij en de krant (die een aparte nv was). Hij schreef ook de politiek getinte artikelen.

Tot de invoering van het algemeen kiesrecht (1917) hadden de liberalen in Gouda nog een belangrijk aandeel in het gemeentelijke bestuursbeleid. Welke invloed de Goudsche Courant daarop heeft uitgeoefend, is niet gemakkelijk meer na te gaan. Ik gevoel me daartoe ook niet geroepen. Er is echter één zaak geweest in Gouda en omgeving, waarvan de zegenrijke invloed die de Goudsche Courant daarop heeft kunnen uitoefenen nog dagelijks in volle omvang wordt ondervonden. Ik bedoel de actie tot behoud van de Reeuwijkse en Sluipwijkse Plas-sen.

Deze actie werd in het najaar van 1926 gestart door de in het voorjaar van hetzelfde jaar — als voortzetting van de in W.O. I terziele gegane vereniging "Gouda Vooruit" — opgerichte Vereniging voor Vreemdelingenverkeer, die vorig jaar haar diamanten jubileum mocht vieren. Het initiatief tot deze actie werd, als ik mij niet vergis, genomen door de secretaris van de V.V.V., die tevens directeur van de Goudsche Courant was. Het secretariaat (zonder personeel!) was dan ook gevestigd in het bureau van de krant en de drukkerij op Markt 31.

Voor de actie bestond direct niet alleen belangstelling in Gouda, maar ook landelijk. Dat bleek al duidelijk bij de oprichting van het comité in het clubgebouw van de Roei- en Zeilvereniging "Gouda" te Reeuwijk op 26 oktober 1926, waarbij niet alleen een man als Jac. P. Thijssse (bekend door zijn Verkade-albums) aanwezig was namens de Vereniging tot behoud van natuurmonumenten, maar ook een tweetal planologen: ir. P. Bakker Schut en ir. H.E. Suyver, resp. directeur en adjunct-directeur van de Dienst voor Stadsontwikkeling en Volkshuisvesting van Den Haag, die ambtelijk geïnteresseerd waren.

De strijd die in de jaren 1926-1930 (en later nog eens in 1938-1939) voor het behoud van het plassengebied werd gevoerd, was vooral een pennestrijd. Er verschenen artikelen in alle grote dagbladen en in tijdschriften gewijd aan natuurbehoud en toerisme. De hevigste strijd, beter gezegd de felste discussie, werd gevoerd in twee in Gouda verschijnende dagbladen. De Goudsche Courant verleende niet alleen onbeperkte gastvrijheid aan de artikelen van de actievoerders (waaronder veel jongeren), maar schaarde zich ook redactioneel aan hun zijde.

De voorstanders van de drooglegging, vooral afkomstig uit Reeuwijk, kozen al spoedig het toendertijd in Gouda verschijnende dagblad de Nieuwe Zuid-Hollander (gevestigd aan de Lange Tiendeweg, maar uitgegeven door en gedrukt bij "De Spaarnestad" in Haarlem) voor hun schrifturen. Het dagblad van Gouda (uitgave van de gebr. A.A. en P.C. Hooft, en zetelend aan de Hoge Gouwe), hield zich neutraal. Evenzo het Goudsch Volksblad, dat aan de Oosthaven kantoor hield.

De redactie van de N.Z.H. poogde van de gelegenheid gebruik te maken — er bestond in die crisistijd tussen de in Gouda verschijnende dagbladen een fikse concurrentiestrijd om **advertenties** en abonnees — om in het gevlei te komen bij de Goudse winkelstand, die toen voor een belangrijk deel in r.k. handen was. In redactionele artikelen werd gesuggereerd dat het actie-comité allerminst de sympathie genoot van de overgrote meerderheid van de inwoners van Gouda en **Reeuwijk** (dat laatste klopte, althans in den beginne).

Het comité verloor de belangen van de Goudse middenstand geheel uit het oog en kwam vooral op voor het voortbestaan van een toch elitair gezelschap zoals de Goudse Roeien Zeilvereniging; die zag men in **Reeuwijk** liever verdwijnen! De redactie van de N.Z.H. poogde de Goudse winkeliers duidelijk te maken dat hun belangen alleen veilig waren bij haar blad, dat zich inzette voor drooglegging en daardoor voor uitbreiding van de werkgelegenheid en het verkrijgen van vruchtbare gronden voor land- en tuinbouw in plaats van **zuiver tuurschoon**, en derhalve allerminst bij de **Goudsche Courant**.

De Goudsche Courant diende onvervaard en scherp van repliek: "De redactie van de Nieuwe Zuid-Hollander moge nog zo onbenullig hatelijk doen als zij wil, wij zullen ons niet laten afhouden van de zeer belangrijke zaak, waaraan de Nieuwe Zuid-Hollander nog geen enkel woord van betekenis heeft gewijd".

Uit de kringen van de toenmalige Goudsche Winkeliersvereniging (nota bene via V.V.V. vertegenwoordigd in het actie-comité) kwamen ook andere geluiden. De vlieger ging niet op, de poging tot broodroof slaagde niet.

De Goudsche Courant is zich blijven inzetten voor wat zij zag als een zaak van vooral toekomstig belang voor **Reeuwijk** en Gouda. Dat heeft men ook toen al beseft en gewaardeerd. Zo verklaarde in juni 1930 — nadat de gunstige beslissing over het voortbestaan van het **plassen**-gebied was gevallen — de toen zeer befaamde natuurkenner Jan P. Strijbos in een brief aan leden van het comité, dat het grootste aandeel in de toen bevochten overwinning vooral te danken was aan de Goudsche Courant. Hij herinnerde daaraan een halve eeuw later nog eens in een uitvoerig artikel in de Goudsche Courant van 9 november 1976.

De gevoerde actie betekende ook het einde van de politieke carrière van de invloedrijkste wethouder van Gouda, de man die destijds feitelijk het gemeentelijke beleid bepaalde. Hij werd genoodzaakt af te treden als gevolg van een geruchtmakende reeks artikelen van dr. W. Zuydam (van het actie-comité) in de Goudsche Courant.

Bij een jubileum zoals de Goudsche Courant op 1 april viert, is het zinvol te gedenken dat het blad zich meer dan een halve eeuw geleden zo krachtig heeft ingezet voor een zaak, waarmee het welzijn en de welvaart van Gouda, **Reeuwijk** en de gehele ons omringende regio werd bevorderd. Nog elke dag genieten daarvan duizenden omwonenden, toeristen, watersporters en natuurvrienden. Zoiets stemt tot blijvende dankbaarheid. Dat is ook de strekking van deze bijdrage.

Dr. A. Scheygrond.

Uit de oude Goudsche Courant:

J. P. MUL.

Peperstraat 5, Gouda.

Beveelt zich beloofdelijk aan tot het
wasschen en vervven van
Wollen en Zijden goedēren
en verder alles wat tot het vak behoort.

Belovende eene **nette en vlugge**
bediening.

Steenkolenhandel.

Door verhooging van prijzen berichtē wij onze cliēntēte, dat de **Eng Co-**
kes vanaf heden **5 cent per H.L.**
hooger geuoteerd worde n.

Firma **A. JONKER & Zonen,**
Gebrs. **IJSSELSTIJN.**

GOUDA, 17 Juni 1899.

Kantoor: Vest. — Telephoonno. 2.

Juffrouw **KRANEVELD**, Kleiweg E
97, vraagt met 1 Mof, wegens vertrek
der tegenwoordige, een netto, zindelijke

DIENSTBODE.